

УДК 378.147:373.2.011.3-051]:33

**Я. В. Курінний, ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”
(м. Слов’янськ)**

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО ДО ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Курінний Я. В.

Особливості формування готовності майбутніх вихователів ЗДО до економічної освіти старших дошкільників

У статті автором розкрито особливості підготовки студентів спеціальності 012 „Дошкільна освіта” до роботи з дітьми старшого дошкільного віку з економічної освіти. Визначено пріоритетні напрями підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти у галузі економічної обізнаності дошкільників. Розглянуто гру як провідну форму та метод у процесі економічної освіти дошкільників.

Розроблено перелік форм організації навчального процесу майбутніх вихователів, які ефективно вплинуть на рівень економічної обізнаності майбутніх фахівців у процесі викладання фахових дисциплін: „Дошкільної педагогіки”, „Теорії і методики формування математичних уявлень”, „Ознайомлення із суспільним докільям”. Усі форми і методи були спрямовані на підвищення економічної культури майбутніх вихователів у галузі концептуально-теоретичних основ економічної освіти дошкільників і пов’язані з розробкою педагогічної стратегії економічної соціалізації дітей дошкільного віку в умовах національно-регіонального компоненту змісту дошкільної освіти.

Ключові слова: економічна освіта, економічна обізнаність, діти дошкільного віку, майбутні фахівці дошкільної освіти, гра.

Куринный Я. В.

Особенности формирования готовности будущих воспитателей ЗДО к экономическому образованию старших дошкольников

В статье автором раскрыты особенности подготовки студентов специальности 012 „Дошкольное образование” к работе с детьми старшего дошкольного возраста в экономическом образовании. Определены приоритетные направления подготовки будущих специалистов дошкольного образования в области экономической осведомленности дошкольников. Рассмотрена игра как ведущая форма и метод процесса экономического образования детей дошкольного возраста.

Разработан перечень форм организации учебного процесса будущих воспитателей, которые эффективно влияют на уровень экономической осведомленности будущих специалистов в процессе преподавания профессиональных дисциплин: „Дошкольной педагогики”, „Теории и методики формирования математических представлений”, „Ознакомление с социальной действительностью”. Все формы и методы были направлены на повышение уровня экономической культуры будущих воспитателей и связанных с разработкой педагогической стратегии в области концептуально-теоретических основ экономического образования дошкольников и связаны с разработкой педагогической стратегии экономической социализации детей дошкольного возраста в условиях национально-регионального компонента содержания дошкольного образования.

Ключевые слова: экономическое образование, экономическая осведомленность, дети дошкольного возраста, будущие специалисты дошкольного образования, игра.

Постановка проблеми. На етапі трансформації українського суспільства, перетворень у політичній, соціокультурній та економічних сферах особливим постає питання підготовки фахівців системи освіти. Нові закони „Про освіту”, „Про вищу освіту”, „Про дошкільну освіту”, Концепції педагогічної освіти, Державної цільової програми розвитку дошкільної освіти на період 2021 року підкреслюють думку щодо формування у майбутніх фахівців ціннісного ставлення до праці як джерела саморозвитку особистості, реалізації закладених у людину можливостей. Тому процес навчання майбутніх педагогів має бути спрямований на підготовку компетентних, інтелектуально і духовно розвинутих фахівців, здатних здійснювати освітньо-виховну діяльність згідно потреб кожної дитини, суспільства, країни.

Аналізуючи ситуацію, яка склалася в системі освіти, розумієш, що сьогодні в світ приходять діти (О. Черноземова), психологічно більш зрілі, ніж дорослі, діти відважні в недружелюбному світі, у силу власної чистоти і відкритості здатні вирішувати задачі, які не завжди під силу дорослим, що утверджують миролюбність і альтруїзм у світі агресії з ідеологією вжитку. Така ситуація потребує від дорослих високої внутрішньої культури, чутливості та толерантності, яку не можливо тільки знайти в сучасних підручниках з педагогіки. На думку Ш. Амонашвілі, необхідна нова форма спілкування,

інтуїтивна, яка крокує від серця, яка підніме процес використання технологій на новий щабель отримання знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення цього соціального явища здійснювалося з різних позицій, але нас цікавила як позиція соціальних педагогів (А. Капська, В. Нікітін, Л. Мардахаєв, О. Рассказова, А. Рижанова, І. Рогальська-Яблонська, С. Харченко), так і педагогів-дошкільників (А. Богуш, Н. Гавриш, Г. Григоренко, Н. Кривошея, К. Крутій, А. Сазонова тощо). Аналіз останніх досліджень і публікацій продемонстрував міцне науково-теоретичне підґрунтя зазначеної проблеми.

Метою статті є розкриття процесу підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти щодо реалізації завдань економічної освіти дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Сучасний процес підготовки вихователів закладів дошкільної освіти потребує активізації пізнавальної діяльності студентів, постійної самостійної роботи з новою інформацією, накопичення цінного досвіду в забезпеченні життєдіяльності дітей дошкільного віку. До того ж викладачі сучасних вишів постійно працюють над пошуком цікавих та продуктивних форм і методів організації власного процесу навчання. Саме сучасні інтерактивні технології допомагають студенту сконцентрувати свою увагу на важливих аспектах, отриманих у ході занять знань. Досвідчений педагог у процесі навчання не надає студенту готову інформацію, він активізує його розумову діяльність, надає можливість знайти власне правильне рішення на підставі отриманих знань.

Важливим напрямом професійної підготовки вихователів закладів дошкільної освіти є формування у них готовності до ранньої економічної освіти дошкільників, оскільки дошкільна освіта спрямована на особистісний розвиток дитини, вирішуючи завдання об'єднання навчання й виховання в цілісний освітній процес на основі духовно-моральних, соціокультурних, економічних цінностей та прийнятих у суспільстві правил і норм поведінки в інтересах людини, родини, суспільства.

Первинна економічна соціалізація дітей у закладі дошкільної освіти відбувається в різних видах діяльності: літературній, зображувальній, музичній, ігровій, трудовій, конструюванні та моделюванні. Сучасні діти впевнено комбінують первинні економічні уявлення, поєднуючи їх між собою. Сьогодні діти швидше, ніж дорослі, засвоюють мобільний телефон, комп'ютер, планшети та ноутбуки. Сучасні дошкільники владні дивитися разом із батьками одні й ті ж фільми та телепередачі; ходити з родиною в кафе, ресторани, їздити за кордон на відпочинок, подорожувати; орієнтуватися в рекламі, марках автомобілів. Водночас вони є носіями субкультури, яка притаманна тільки дошкільникам і яка відрізняє їх від дітей іншого віку та дорослих (О. Алеко, Ю. Богінська, Н. Гавриш, А. Іванова, С. Іванчук, О. Козлова, О. Кононко, С. Курінна, Т. Прищепа, І. Рогальська) [2; 4]. Дитина, як і раніше, зорієнтована на самоцінності дитячих видів діяльності. Вона любить грати, творити, фантазувати, радіти та розмірковувати. У нових видах діяльності, таких як експериментування, створення мікро- і макропроектів, імпровізація, колекціонування, сучасних дітей приваблює сам процес, можливість прояву самостійності та свободи, реалізації задумів, можливість обирати й міняти щось самому. Усі ці нові риси сучасного дошкільного дитинства мають ураховуватися при підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти.

У зв'язку з цим для з'ясування стану економічної освіти майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти моніторили рівень економічної обізнаності за допомогою бесід, інтерв'ювання, анкетування, а також бліц-опитування, яке спрямовано на отримання додаткової інформації щодо реального стану знань студентів. Опитування доповнювалося для об'єктивізації різними видами спостереження, протоколюванням, тестуванням, аналізом програм, що реалізуються в закладах дошкільної освіти, вивченням продуктів професійної діяльності педагогів тощо.

У процесі діагностики проаналізовано таке:

– розуміння майбутніми вихователями важливості та необхідності становлення Я-економічного у дітей дошкільного віку в сучасних умовах;

– сприймання дошкільного дитинства як найбільш сприятливого періоду для формування економічного мислення;

– наявність професійної та методичної майстерності конструювання предметно-розвивального середовища закладу дошкільної освіти, зорієнтованого на становлення Я-економічного дітей;

– загальна орієнтація на гуманістичну модель соціалізації особистості;

– орієнтація на ринкову модель економіки в процесі економічної освіти дітей 5 – 6-ти років;

– розуміння змісту поняття „первинна економічна соціалізація”, її цілей і завдань, чинників, механізмів та умов соціалізації;

– рівень організації економічної освіти дошкільників.

Індикатором наявності в майбутнього педагога закладу дошкільної освіти економічної освіченості було ставлення студентів до проблем економічної освіти взагалі, який характеризувався за п'ятирівневою шкалою: 1) яскраво виражене позитивне; 2) переважає позитивна тенденція; 3) переважає негативна тенденція; 4) негативне; 5) не визначили ставлення.

Результати опитування продемонстрували, що майбутніх фахівців із дошкільної освіти з яскраво вираженим позитивним ставленням до проблем економічної освіти – 20,4%; з переважанням позитивної тенденції до проблем – 32,6%; з переважанням негативної тенденції – 22,7%; негативне ставлення – 10,2%; не визначили власного ставлення – 14,1%.

Загалом, як ми бачимо, трохи більше половини (53%) залучених до експерименту студентів мали позитивне ставлення до економічної освіти дошкільників. Вони виявили правильне розуміння змісту поняття „первинна економічна соціалізація”, володіють на достатньому рівні організацією економічної освіти дітей, розуміють значення теорії і практики конструювання предметно-розвивального середовища закладу дошкільної освіти, зорієнтованого на становлення Я-економічного дітей 5 – 6-ти років.

Отже, результати моніторингу дали можливість переглянути зміст фахових навчальних дисциплін, які спрямовані на підвищення рівня економічної обізнаності майбутніх вихователів.

Особливої уваги в процесі підготовки вихователів потребувала гра, так як гра стала змістом і формою організації життєдіяльності дітей. Ігрові моменти, ситуації та прийоми включаються в усі види дитячої діяльності і спілкування педагога з дошкільниками. Тому гра набуває сьогодні статусу провідного простору розвитку дитини (Ю. Богінська, Н. Захарова, А. Іванова, А. Сазонова, О. Сокурєнко) [2].

До того ж саме гра має стати ефективним засобом отримання економічних знань, економічних уявлень, економічного досвіду дошкільників.

Вочевидь, що з огляду на предмет нашої дослідницької уваги, питання, пов'язані з формуванням у майбутніх вихователів рівня економічної освіченості, ще й досі перебувають на периферії наукового пошуку. Зваживши на це ми розробили перелік форм, які ефективно вплинуть на рівень економічної обізнаності майбутніх фахівців у процесі викладання фахових дисциплін: „Дошкільної педагогіки”, „Теорії і методики формування математичних уявлень”, „Ознайомлення із суспільним довкіллям”. Основними формами були семінари-практикуми, круглі столи, шоу-презентації тощо.

Зміст означених форм включав дві групи питань:

- 1) пов'язані з підвищенням економічної культури в галузі концептуально-теоретичних основ економічної освіти дошкільників;
- 2) пов'язані з розробкою педагогічної стратегії економічної соціалізації дітей дошкільного віку в умовах національно-регіонального компоненту змісту дошкільної освіти.

Треба підкреслити, що навчальні семінари органічно поєднувалися із засіданнями круглих столів, якщо мали тематичну спрямованість залежно від змісту семінару. Семінари-практикуми супроводжувалися презентаціями, виставками, ярмарками ідей. Упродовж засідання круглих столів обговорювалися проблемні питання щодо економічної освіти дошкільників,

виникали дискусії з питань формування економічної культури особистості дитини в процесі соціалізації. Особливо активно обговорювалися наступні питання: „Чи можна говорити про економічну культуру дитини дошкільного віку”, „Чи є старший дошкільний вік сензитивним для економічної соціалізації дитини”, „Чи є дитина суб’єктом чи об’єктом економічної соціалізації”, „Яка роль педагога в економічній соціалізації дошкільника”.

Основні перелічені форми роботи зі студентами супроводжувалися активними, досить дієвими методами і прийомами: конкурси, ігри, вправи та завдання, вирішення педагогічних ситуацій, педагогічна провокація. Студенти розробляли допоміжний матеріал-нагадування: картки „На згадку”, рекламні проспекти „Перші кроки в економіку”, „Допоможи дитині знати”.

Для вдосконалення знань студентів з економічної освіти дошкільників, було презентовану „Авторську програму економічної освіти дітей 5-7 років”, яка вплинула на якість підготовки до семінарів, практичних занять, тренінгів тощо.

Зміст зазначеної програми розширив коло питань, які ми використали у квазіпрофесійному навчанні студентів спеціальності „Дошкільна освіта”. Сутність квазіпрофесійного навчання полягала у „відтворенні в аудиторних умовах мовою відповідних навчальних дисциплін, умов і динаміки закладів дошкільної освіти, відносин і дій людей, зайнятих у цьому процесі” [3].

Найбільш дієвими формами квазіпрофесійної діяльності були ділові, сюжетно-рольові ігри, вправи, ігрові дискусії та інші види ігрової діяльності, які передбачають моделювання діяльності фахівців і дітей в освітньому закладі. Навчальна гра поєднує в собі ознаки навчальної та майбутньої професійної діяльності і є діяльністю колективною [5]. Вона дає змогу студентові збагнути і подолати суперечності між абстрактним характером предмета навчально-пізнавальної діяльності і реальним предметом майбутньої професійної діяльності, з опорою в навчанні переважно на інтелект студента і залученням у процес особистості фахівця. Отже в ігровій діяльності вдало задається контекст майбутньої професійної праці, поєднується її предметний і соціальний зміст.

Науково-технологічне забезпечення процесу підвищення економічної обізнаності майбутніх вихователів включало не тільки збагачення змісту навчальних дисциплін згідно стандарту дошкільної освіти, а також спец. семінар „Економіка для дошкільників”. Його відвідували студенти за бажанням, але зацікавленість майбутніх вихователів виявилася високою.

Студенти готували презентації „Один удома”, „День вільного часу”, „Економія ресурсів”; рольові та ситуативні ігри „Доходи сім’ї”, „Витрати сім’ї”, „Поточний і перспективний сімейний бюджет”, „Сімейні заощадження та їх використання”, аукціони та ярмарки.

Неабиякого значення набуває якість професійної підготовки майбутніх вихователів, мета якої полягає не лише в наданні студентам спеціальних знань, умінь і навичок, а й у розвитку особистісних та професійних якостей, здатності самостійно вирішувати питання, пов’язані з майбутньою діяльністю в закладах дошкільної освіти, формування прагнення до всебічного професійно-особистісного розвитку й потреби в самореалізації та творчого ставлення до професії, розумінні отримувати неперервну освіту впродовж усього життя.

Для цього запропоновано створення дидактичних умов, які спрямовані на цілеспрямований відбір, конструювання, моделювання, використання елементів змісту економічної освіти дошкільників у різноманітних організаційних формах навчання для досягнення дидактичних цілей шляхом розроблення навчально-методичного забезпечення: економічні абетки, економічні казки, економічні ігри, економічні мультфільми. Студенти намагалися виявити власне ставлення до творчого процесу, використовували різноманітні сучасні технології, брали участь у групових та індивідуальних проектах.

Висновки. Усе вищевикладене надало нам змогу дійти висновку, що процес економічної соціалізації для сучасних дошкільників є досить важливим, а ефективність зазначеного процесу залежить саме від вихователя, який поступово, систематично буде стимулювати дошкільників до отримання економічних знань, накопичення первинного економічного досвіду та реалізації його в щоденній життєдіяльності в умовах закладу дошкільної освіти.

Отже, підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти має здійснюватися за багатьма напрямками життєдіяльності дошкільників, але маємо надію що напрям економічної освіти дошкільників та підготовка вихователів до неї буде відбуватися згідно до вимог часу.

Література

1. **Амонашвили Ш. А.** Гуманно-личностный подход к детям. М.: Изд-во „Ин-т прак-кой психол.”, Воронеж: Изд-во НПО „МОДЭК”, 1998. 544 с.
2. **Богинская Ю. В.** Игра как средство социализации дошкольников: методические рекомендации. Ялта: РИО КГУ, 2006. 28 с.
3. **Бурдейна Л. І.** Формування моральної культури студентів вищих навчальних закладів економічного профілю: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Тернопіль, 2005. 207 с.
4. **Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія / А. М. Богуш, Л. О. Варяниця, Н. В. Гавриш, С. М. Курінна, І. П. Печенко; наук. ред. А. М. Богуш; заг. ред. Н. В. Гавриш.** Луганськ: Альма-матер, 2006. 368 с.
5. **Пилипенко В., Титарчук М.** Економічна культура та просвіта населення за умов ринкових перетворень. *Соціологія: теорія, методи маркетинг.* 1999. № 2. С. 166–174.

Kurinyi Ya. V.

Peculiarities of Forming Preparedness of Future Educators of IOE to Economic Education of Senior Preschoolers

A list of organization forms of the educational process of future educators has been developed, which effectively affect the level of economic awareness of future specialists in the process of teaching professional disciplines: “Preschool pedagogy”, “Theories and methods of forming mathematical representations”, “Acquaintance with social reality”. All forms and methods were aimed at increasing the level of economic culture of future educators and related to the development of a pedagogical strategy in the field of conceptual and theoretical foundations of economic education of preschool children and were associated with the development of a pedagogical strategy for economic socialization of preschool children in the context of the national and regional component of preschool education.

Key words: economic education, economic awareness, preschool children, future preschool education specialists, game.

Відомості про автора

Курінний Ян Віталійович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти та соціальної роботи ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет” (м. Слов’янськ).

Стаття надійшла до редакції 13.02.2019 р.

Прийнято до друку 29.03.2019 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.